

Akademie budoucnosti? Instituce, která přiláká vědce nejen kvalitou výzkumu

4.2.2026 - Zuzana Dupalová, Luděk Svoboda | Akademie věd České republiky

Smělý název, jasný cíl: zvýšit prestiž Akademie věd ČR a její atraktivitu pro vědce a vědkyně z Česka i zahraničí. Program Akademie budoucnosti se už rozjíždí a brzy podpoří první badatele a jejich pracoviště. Jeho cíle přibližuje Petr Baldrian z Akademické rady AV ČR, který odpovídá za podporu excelence a kariér.

Na semináři *Novinky v podpoře excelence a kariér v prostředí Akademie věd ČR* Petr Baldrian zdůraznil, že Akademie budoucnosti propojuje podporu vědců a vědkyň i pracovišť jako takových: „Posílíme tak odpovědnost ústavů a umožníme jim, aby podpořily své zaměstnance a zároveň i vlastní rozvoj.“ Jak toho chce dosáhnout?

Název programu zní až vizionářsky. Proč Akademie budoucnosti?

Program by nám měl pomoci vytvořit Akademii věd takovou, jakou ji chceme mít. Proměnit ji v instituci špičkového výzkumu, která umožňuje svým pracovníkům kromě vědecké práce i rozvíjet kariéru v souladu s osobním životem. A samozřejmě ji také přeměnit v nejatraktivnější vědeckou organizaci v Česku, jež láká talenty i ze zahraničí a nabízí jim skvělé podmínky.

Dosavadní podpora nestačila?

Dlouhodobě investujeme do podpory kariér i excelence napříč pracovišti – například prostřednictvím Akademické prémie a prémie Lumina quaeruntur nebo podporou postdoktorandů. Záměry, o kterých jsem mluvil, ale vyžadují vyšší finanční investici i specifické programy, jež pokryjí chybějící oblasti.

Které to jsou?

Pracovní pobyty, které rozšíří mezinárodní kontakty, příchod excelentních zahraničních vědců či podporu po kariérní přestávce, například kvůli rodičovství.

Několik let jste stál v čele Grantové agentury ČR. Zúročil jste při formování programu zkušenosti z jejího vedení?

Podpora na úrovni Akademie věd se od grantových schémat liší. V našem případě totiž spojujeme podporu vědců s podporou pracovišť. Návrhy programů tak musejí přinést více než jen realizaci konkrétní myšlenky. Moje zkušenosti snad ale umožní nastavit podporu způsobem, který vhodně doplní tu účelovou, kterou řešitelé a jejich týmy získávají od Grantové agentury ČR, Technologické agentury ČR nebo Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Inspirovala se Akademická rada také tím, jak nastavují podporu jinde?

V Grantové agentuře ČR jsme srovnávali přístupy k podpoře po kariérní přestávce, například z důvodu rodičovství. Z analýz vyplynulo, že nejúčelnější je podpora na úrovni vědeckých institucí nebo univerzit. Pobídky pro příchod zahraničních vědců jsou v institucích podobných té naší také běžné. I když si lze podobnou podporu představit na úrovni pracovišť, vzhledem k velikosti Akademie věd jsou společné programy efektivnější.

Čím tedy Akademie budoucnosti rozšiřuje stávající systém?

Lépe zacílenými typy podpory – například návratu po kariérní přestávce, rozvoje nápadů s komerčním potenciálem nebo příchodu zahraničních vědců. Stávající programy rozšiřuje i o stáže, které mohou přinést další *know-how*, podnítit podávání výzkumných návrhů nebo zlepšit schopnost ústavů administrovat mezinárodní projekty.

Náplň programu je, jak se zdá, rozsáhlá.

Ano. Společnou myšlenkou je efektivnější podpora vědců. Pomůžeme tak nejen jim, ale i projektovým pracovníkům nebo pracovištím.

Program má tři prioritní osy, přiblížíte je?

První se zaměřuje na podporu zahraničních stáží, sdílení *know-how* a přípravu projektů pro zahraniční poskytovatele. Druhá osa se intenzivněji věnuje kariérám a podporuje návraty po kariérní přestávce nebo návraty ze zahraničních institucí a příchod zahraničních vědců na naše pracoviště. Třetí se orientuje na excelentní vědecké týmy a na projekty s potenciálem komerčního využití.

O podporu žádají přímo vědci a vědkyně, nebo jejich pracoviště?

Formálně pracoviště. Reálně ale stojí za každým návrhem výzkumu, stáže nebo návratu konkrétní zaměstnanec.

Co musí splnit, aby podporu získal?

Presvědčit, že jeho záměr je vědecky kvalitní a přínosný i pro pracoviště. Zdroje jsou omezené, a tak uspějí vědci, jejichž plán se ukáže jako nejpřesvědčivější. Rozhodnutí o podpoře stáží a kolegů, kteří se vrací po kariérní přestávce, ponecháváme na pracovištích. Robustnější víceleté návrhy projdou komplexnějším hodnocením a o jejich podpoře nakonec rozhodne Akademická rada s ohledem na výši rozpočtu, který bude pro daný rok k dispozici.

Na jak dlouho podporu badatelé získají?

Liší se podle typu programu. Zatímco stáže mohou trvat od sedmi dní až po šest měsíců, nejdelší podpora u návratů ze zahraničí potrvá tři roky. Ve víceletých programech se peníze vyplácejí ročně, podmínkou je ovšem uspokojivé naplňování vědeckého záměru.

Kdy spustíte první kolo žádostí?

Rozpočet na podporu stáží a návratů po kariérní přestávce jsme už pracovištím přidělili. Mohou tak už vybírat uchazeče, kteří podporu získají v letošním roce. Další programy vyhlásíme také letos, aby čerpání podpory začalo v roce následujícím.

Nezkrátí se financování stávajících programů?

Současné programy – Akademickou prémii, Luminu quaeruntur, Prémii Otto Wichterleho a Program podpory perspektivních lidských zdrojů – i výši jejich podpory zachováme. Na základě připomínek pracovišť a vědců přistoupíme spíše k dílčím úpravám některých z nich.

Jakých?

Nejvýznamnější změnou by mělo být nahrazení Programu podpory perspektivních lidských zdrojů Programem podpory postdoktorandů. Orientovat se bude na stejnou cílovou skupinu, mladé vědce krátce po získání doktorátu, které však nově vyberou sama pracoviště.

Věříte, že Akademie budoucnosti zvýší úspěšnost instituce i při získávání velkých grantů Evropské rady pro výzkum?

Jistě. V Akademii budoucnosti podpoříme stáže uchazečů o ERC granty na pracovištích zahraničních řešitelů. Rovněž zaměstnanci projektových oddělení mohou absolvovat stáž na pracovišti, v němž se naučí projekty připravit a administrovat. Věříme, že ERC projekt podají i vědci, kteří využijí programy pro návrat ze zahraničí. Cílená podpora žádostí o ERC granty je ale zejména doménou nového ERC inkubátoru.

Začali jsme tématem budoucnosti, pojďme tak i skončit. Kam by měla Akademie věd směřovat?

Měla by být místem, které přiláká vědce z Česka i ze zahraničí nejen proto, že tady mohou provádět

kvalitní výzkum, ale i tím, že jim umožní kariérní růst a je přátelská také k jejich rodinným příslušníkům. Zkrátka: pro vědce s ambicí provádět kvalitní základní či aplikovaný výzkum by měla být první volbou.

Co byste chtěl závěrem vzkázat kolegům a kolegyním?

To nejdůležitější: Akademie věd jste vy, naši pracovníci. Nejste tady pro Akademii věd, ale Akademie věd je tu pro vás. Kvalitní výzkum totiž vždy vychází z myšlenek vědců a plánů týmů. Využijte proto možnosti, které Akademie budoucnosti, ERC inkubátor a další programy nabízejí, abyste uskutečnili své vědecké plány a sny. Přeji vám mnoho úspěchů!

prof. RNDr. Petr Baldrian, Ph.D. - člen Akademické rady AV ČR

Na starosti má koordinaci agendy programů podpory excelence v prostředí Akademie věd ČR i v mezinárodním kontextu. Zabývá se také řešením koncepčních otázek programové a projektové spolupráce s Grantovou agenturou ČR. Jako badatel působí v Mikrobiologickém ústavu AV ČR. Je autorem nebo spoluautorem více než 300 vědeckých prací, které vyšly v renomovaných odborných časopisech. Jeho práce byly citovány více než 31 000× a jeho H-index je 93. V letech 2021–2024 vedl Grantovou agenturu ČR.

Text: Zuzana Dupalová a Luděk Svoboda, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR

Foto: Jana Plavec, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR

Text a fotografie jsou uvolněny pod svobodnou licencí Creative Commons.

<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Akademie-budoucnosti-Instituce-ktera-prilaka-vedce-nejen-kvalitou-vyzkumu-00001>